

Kosovo i Sèrbia: negociacions que no ho són

Han començat a Viena les reunions entre Kosovo i Sèrbia per negociar el futur estatut de Kosovo, que ara és protectorat de les Nacions Unides.

Quasi set anys després del final de la guerra, els talls de llum i d'aigua continuen dificultant la vida a Kosovo, durant un dels hiverns més crus que es recorden. Amb una població extremadament jove (el 70% té menys de trenta anys), i una taxa de desocupació que voreja el 80%, les aspiracions de democratització i de llibertats ciutadanes sembla que tenen poc futur. Actualment, Kosovo és regit per la Resolució 1244 del Consell de Seguretat de les Nacions Unides, la definició boirosa de la qual corresponia a la necessitat del moment: permetre al llavors president iugoslau Milosevic de deposar les armes sense capitular. Kosovo va passar a ser administrada per les Nacions Unides; es va convertir en un protectorat no declarat. L'esmentada resolució deixava Kosovo sota la sobirania de Iugoslàvia, estatut que es va mantenir després que es dissolgueren les últimes parts de la federació, i Sèrbia va heretar aquesta tutela nominal. Amb una economia bàsica i sense cap indústria, aquesta era la millor manera d'ofegar qualsevol intent de recuperació econòmica de Kosovo: qui podia pensar a invertir en un país si el seu futur es mantenia en els limbs de la legalitat? A més, alguns estats europeus veien en l'aspiració independentista dels kosovars un perillós precedent per als seus

conflictes nacionals interns. La pressió econòmica i social havia de convèncer, per esgotament, els kosovars d'acceptar alguna martingala política que restabliria la sobirania sèrbia sobre el seu territori.

Però la democratització de Sèrbia va resultar una tasca més àrdua del que semblava en aquells primers moments del derrocament de Milosevic, pomposament proclamat com la "revolució" de Belgrad. Els conflictes socials i ètnics dins de Sèrbia van en augment, l'aparell administratiu i polític de l'antic règim continua intacte, i l'ultranacionalisme, en auge. La col·laboració que li ha exigint el Tribunal de l'Haia s'està convertint en objecte de burla constant a Belgrad, com quan es va lliurar un material "confidencial" que va resultar ser un grapat de fulls en blanc, amb la capçalera de l'exèrcit, o com ara quan es va nomenar com a responsable de la col·laboració amb el Tribunal Internacional una persona que havia estat alt càrrec policial durant la repressió de Milosevic.

D'altra banda, la revolta de març del 2004 de Kosovo va fer sonar l'alarma, i la comunitat internacional va entendre finalment que la pressió mantinguda estava desbaratant el projecte multiètnic per a l'exprovíncia. Es va intentar organitzar algunes trobades "tècniques", massa insubstancials, entre Prístina i Belgrad, fins que la comunitat internacional, alertada pels esdeveniments, va recular i va decidir organitzar les negociacions que determinarien l'estatut "final" de Kosovo.

La publicació de la malaltia de l'emblemàtic president de Kosovo, el doctor Ibrahim Rugova, va preocupar per la seua importància com a polític moderat i pacifista universalment reconegut. Tot i això Rugova era igual d'intransigent que qualsevol altre kosovar pel que fa a la reclamació de la independència ("la independència és ja un compromís, perquè estem renunciant a la reunificació

amb Albània", contestava ell quan se demanava de rebaixar les exigències), el que realment espantava era la previsible guerra de successió política. Finalment, al gener d'enguany, poc abans de l'inici de les negociacions previstes Rugova va morir. A pesar de tots els pronòstics, l'elecció del nou president es va efectuar en un temps rècord (es va celebrar de manera tremadament ràpid per al costum de la zona), i dilluns passat es van iniciar les primeres negociacions directes entre Belgrad i Prístina.

Unes negociacions que tots preveuen difícils. No sols perquè les posicions són oposades (fet normal en un conflicte d'aquesta mena), sinó perquè les parts entren en el procés amb una determinació irreductible de no cedir més del que han cedit ja en la fase preparatòria. I aquestes cessions, per a un operador extern, semblen risibles. D'acord, Sèrbia ofereix el model de "més autonomia i menys que independència", però sense presentar cap projecte convincent per posar-lo en pràctica, mentre que els kosovars esgrimen la frase anteriorment esmentada de Rugova, la renúncia a la reunificació amb Albània, que sembla més una manera d'ironitzar sobre la propaganda sèrbia, mantinguda durant els anys noventa, que no una "renúncia dolorosa" a un projecte que en realitat té escàs suport a Kosovo.

Però la intransigència dels polítics d'ambdós costats no vol dir que no venguen negociant. No falta gent que s'oposarà a la sobirania sèrbia sobre un territori poblat en un 90% per una ètnia a la qual només l'uneix l'odi mutu. Un serbi, en un fòrum de la Ràdio B92 de Belgrad, deia, fa poc: "Abans d'intentar recuperar Kosovo, hauríem de preguntar-nos si estem disposats a acceptar de veure, algun dia, un albanokosovà com a president del Parlament, o ministre de Defensa...!" Una altra fòbia nacionalista sèrbia és la natalitat dels kosovars.

El president de Kosovo, Fatmir Sejdiu, i el cap de la missió administradora de l'ONU, Soeren Jessen Petersen, participen en les converses.

sovars, reputada com la més alta a Europa, en oposició amb la sèrbia, que se situa entre les més baixes. "Separació, per descomptat –s'exclamava un altre visitant del fòrum–, i a més, amb una muralla xinesa entre nosaltres."

Més pragmàticament considerat, Kosovo, una província tan pobre i amb tants problemes de desenvolupament econòmic, seria un regal enverinat per a un estat encara relativament pobre com és Sèrbia. Tot i això, segons tots els coneixedors de l'actualitat sèrbia, qualsevol polític serbi que acceptara fins i tot la possibilitat de la independència de Kosovo, signaria la seua mort política, o fins física. Kosovo ha servit massa de trampolí (o manteniment en el poder) de totes les classes polítiques; la mediatització d'aquest conflicte ha estat tan radical que s'ha convertit en símbol de credibilitat de l'estat actual serbi, fins i tot més enllà del seu caràcter de "bressol de la civilització sèrbia", com resava la propaganda oficial de Sèrbia.

Els kosovars senzillament no poden concebre una alternativa que els mantinga sotmesos a Belgrad. No sols el record de la guerra recent, sinó també el desenvolupament mateix de la política sèrbia els omple de por i de desconfiança. Alguns intel·lectuals i polítics, en privat, no eren tan reticents al restabliment d'alguns llaços amb Sèrbia, comptant amb noves circumstàncies i veient el futur més aviat a favor de la pròpia comunitat. "Encara que Occident fera gestions per garantir que Belgrad es comportaria democràticament amb nosaltres –afirmava un habitant de Prístina–, qui ens garanteix que a la primera de canvi no eixirà un altre Milosevic que suspèndrà tots els nostres drets, com es va fer fa vint anys, sense que ningú no diga res a Europa?!" De fet, el panorama actual, amb predomini ultranacionalista, fa témer el pitjor.

Però, què poden aportar aquestes negociacions? Els analistes internacionals, en general, remarquen l'esmentada relació de posicions no conciliables.

Encara que això, com veiem, és cert, la veritat amaga interessos encara més sorprenents.

Sembla que l'estiu passat, l'estrès va deixar lloc a una concentració serena sobre els aspectes efectivament "tècnics" de les negociacions. A parer d'un membre de l'equip tècnic (kosovar) adjunt a les negociacions, aquesta concentració vol dir que l'estatut de Kosovo ja no és objecte de negociacions. Ni tan sols per a Belgrad. Sorprenent. Una circumstància que convenç encara més després de les declaracions, el dimarts 21 de febrer, d'un negociador serbi que reconeixia que ambdós equips estaven "ben preparats", i que aquesta primera trobada permetia afinar l'estratègia i avançar en els assumptes abordats.

La mateixa serenitat es reflectia en el discurs del coordinador de l'equip "polític" kosovar, l'editor Blerim Shala. Ell, que sempre recordava les negociacions de Rambouillet –del 1999, que van donar pas a la intervenció internacional a Kosovo– com un caos, es mos-

tra satisfet del grau de responsabilitat que mostren els seus col·legues, alguns dels quals són participants també en aquest primer procés. Un altre membre de l'equip negociador kosovar, el líder del partit reformista ORA, Veton Surroi, semblava potser encara més relaxat, tot i la tensió que ocasionaren les pugnes al voltant de l'elecció del successor de Rugova.

Tanta relaxació és producte també de les posicions que recentment ha pres la comunitat internacional, habitualment dividida respecte a aquest assumpte. L'última sessió del Grup de Contacte per a Kosovo (format pels ministres d'Afers Estrangers de França, Alemanya, Gran Bretanya, Itàlia, EUA i Rússia) no sols va disparar el tret de sortida de les negociacions sinó que sembla que també va indicar l'eixida bona. L'enviat especial del secretari de les Nacions Unides per a les negociacions entre Belgrad i Prístina, l'expresident finlandès Martti Ahtisaari, va formular la seua resposta a un periodista de *Der Spiegel* alemany sobre el resultat de les negociacions (fent referència a la críptica conclusió del Grup de Contacte, segons la qual la població de Kosovo ha de decidir el futur del seu país): "En un país amb un 90% d'albanesos, què pensa vostè que es decidirà?" Quant a la reacció de Sèrbia, es va mostrar encara més contundent: "I si Belgrad no col·labora en la solució del problema de Kosovo, això pot perjudicar les seues aspiracions europeistes."

Més clar, l'aigua! Actualment, Sèrbia negocia un acord sobre l'estabilització i associació amb la Unió Europea, un procés bloquejat per la violació de Belgrad dels seus compromisos amb l'Haia, que li exigeix el lliurament del general serbobosnià Ratko Mladic. Després d'una interminable sèrie d'estira-i-arronses i d'un ultimàtum de la UE (que amenaçava d'interrompre les converses d'associació si Mladic no es presentava a l'Haia l'1 de març), Belgrad sembla que ja s'ha decidit. En el moment de tancar aquest article, segons les notícies que arriben de Belgrad, el tristament famós general ha estat localitzat i es negocien les condicions del seu "lliurament voluntari" (el Govern tracta d'evitar així haver d'enfrontar-se amb part de la seua població).

La mort de l'emblemàtic president kosovès Ibrahim Rugova, un entrebanc superat.

Encara que el tema declarat de les negociacions fóra fictici, seria d'extrema importància per a totes les comunitats ètniques de Kosovo que arribaren a bon port. Els albanesos, a més d'aconseguir la seua anhelada independència, tindrien les condicions mínimes per aixecar l'economia destrossada i organitzar-se socialment i políticament, la qual cosa, probablement, esvairia la seua desconfiança en la comunitat sèrbia. Aquesta té tots els números d'obtenir unes garanties i unes condicions de vida que canviarien radicalment la seua situació actual. De fet, el president de Sèrbia, Boris Tadic, ja ha assegurat que no s'"alçarà de la taula" de les negociacions, passe el que passe: "La negociació és l'única via per defensar els interessos dels serbis de Kosovo."

La protecció de minories exigeix una descentralització efectiva, però fins i tot aquí divergeixen els punts de vista. Sèrbia exigeix un model "ètnic", de separació de poders i amb competències per als enclavaments amb població sèrbia. Els albanokosovars proposen models que no minven el seu poder central. La Unió Europea ha expressat ja la seua preferència pel *model d'Ohrid* (en referència als acords que van tancar el conflicte macedoni) al trencar-closques desproveït de funcionalitat que s'intenta aplicar a Bòsnia. La integració dels serbis en les institucions ko-

sovares es presenta com una manera de supervisar el compliment dels acords i de comprovar que s'apliquen correctament. Al model de "relacions preferencials" de les comunes sèrbies amb Belgrad, se li retrau l'aspiració encoberta de dividir Kosovo i de mantenir enclavaments aïllats que viurien a ritme diferent del país, circumstància que no contribuiria ni a integrar-los ni a restablir confiança amb la resta de kosovars.

Fa un cert temps, en una conversa privada amb un tinent d'alcalde kosovar d'origen serbi, aquest em va reconèixer que tenia molts problemes amb alguns dels seus compatriotes, i especialment amb Belgrad, perquè l'acusen de col·laboracionista per acceptar formar part de les institucions kosovars. "Què voleu que faça? —assegurava que els havia dit—. Si Belgrad està en condicions de defensar la meua llibertat i d'assegurar una vida en pau per als meus fills d'acord, digueu-me què he de fer. Però ni la policia sèrbia, ni l'exèrcit de l'OTAN no em poden defensar si no fan els meus veïns!"

Els actors polítics serbis es preparen ja per al resultat de les negociacions. El Partit Radical Serbi de Vojislav Seselj ha amenaçat de proclamar Kosovo un territori ocupat, en el cas que la comunitat internacional li concedesca la independència.

Per al filòsof i analista kosovar Shkëlzen Maliqi, aquestes negociacions són les que s'afronten en millors condicions comparades amb totes les que s'han succeït en el procés de desmembrament de l'ex-Iugoslàvia. S'inicià quasi set anys després de la guerra i no hi ha cap formació armada que pugui obstaculitzar-les amb les seues exigències o amb qualsevol trava. Cap de les parts principalment implicades té possibilitat d'influència sobre el resultat mateix, i qualsevol entrebanc que intentara interposar perjudicaria més ella mateixa que no al seu contrincant. Perquè, aquesta vegada, la comunitat internacional no actua com a moderador o mediador, sinó com a poder "legislativa", i d'aquesta manera es conserva la capacitat de decisió sobre totes les qüestions fonamentals en la negociació.